

تأثیر آموزش سواد اطلاعاتی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد رشته‌های علوم تربیتی، مشاوره و روانشناسی دانشگاه آزاد واحد رودهن سال تحصیلی ۱۳۹۰-۱۳۸۹

پری‌ناز بنی‌سی^۱، علی‌جوکار^۲

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی تأثیر آموزش سواد اطلاعاتی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد رشته‌های علوم تربیتی، مشاوره و روانشناسی دانشگاه آزاد واحد رودهن پرداخته است. روش تحقیق، توصیفی، از نوع علمی-مقایسه‌ای است. روش جمع‌آوری اطلاعات میدانی بوده که با استفاده از پرسش‌نامه‌های محقق‌ساخته پس از تأیید استادان راهنما، مشاور و متخصصان و تعیین مقدار پایایی در یک نمونه ۳۰ تایی با استفاده از روش آلفای کرونباخ (۰/۷۹۲) اندازه‌گیری شد. نمونه مورد پژوهش شامل ۲۵۳ نفر دانشجویان کارشناسی ارشد سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰ بودند و دیدگاه آن‌ها نسبت به موضوع مورد پژوهش مورد بررسی قرار گرفت.

۱- با توجه به مطالعات کتابخانه‌ای صورت گرفته و ادبیات و پیشینه در ایران و جهان، مؤلفه‌های اصلی سواد اطلاعاتی در سه مؤلفه شناسایی شد که عبارتند از: مؤلفه یافتن اطلاعات، استفاده‌کردن و انگیزه.

۲- با استفاده از مدل رگرسیون و جهت تعیین رابطه آموزش سواد اطلاعاتی با عملکرد تحصیلی از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد.

۳- بین رشته‌های مختلف از نظر سواد اطلاعاتی اختلاف معنی‌داری وجود ندارد.

واژه‌های کلیدی: آموزش سواد اطلاعاتی، عملکرد تحصیلی، دانشگاه رودهن

۱- استاد یار دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن گروه علوم تربیتی، رودهن، ایران
۲- کارشناس ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، گروه علوم تربیتی، رودهن، ایران

مقدمه

انسان ذاتاً موجودی اجتماعی است که، برای بقا و رفع نیازهای خود و افرادی که با او می‌زیستند، ناگزیر از آموختن مهارت‌های تازه‌ای بوده است. به سبب خصیصهٔ کمال‌جویی، هر روز نیازهای تازه‌ای در زندگی انسان رخ نمود که به مدد قدرت تفکر، درصدد رفع آن‌ها برآمد و راه پیشرفت و تحول را بر خود هموار کرد. در سال‌های اخیر تحولات شگرفی در همهٔ جنبه‌های زندگی انسان‌ها، از جمله در حوزهٔ اطلاعات و ارتباطات رخ داده است. اکنون دسترسی به اطلاعات و استفاده مؤثر از آن برای تمام قشرهای جامعه به منزلهٔ یک اصل اساسی در زندگی اجتماعی و حرفه‌ای به شمار می‌رود. در این راستا رویکرد سواد اطلاعاتی، ابزار ارتباط با دنیا در عصر حاضر است، دنیایی که اطلاعات عنصر اولیهٔ همهٔ فعالیت‌های بشری و عامل راهبردی در رقابت‌های اقتصادی، سیاسی و غیره است (جعفری، ۱۳۷۷).

سرلک در کتاب سازمان‌های عصر دانش، سواد اطلاعاتی را یکی از مشخصه‌های بارز جامعه اطلاعاتی می‌داند که این امکان را به فرد می‌دهد تا برای رفع نیازهای اطلاعاتی خود بتواند به آسانی به اطلاعات دسترسی پیدا کند، از آن‌ها استفاده و آن‌ها را بررسی و ارزیابی کند. در قرن بیست و یکم که عصر اطلاعات نامیده شد، چنین مهارت‌هایی که دانش و اطلاعات را با کارایی به خدمات و کالاهای نو

و ابتکاری تبدیل می‌کند، معرف اقتصادی‌های موفق بر دانش به شمار رفته‌اند.

مفهوم سواد در جامعهٔ اطلاعاتی امروز که در معرض تغییرات فناوری و همچنین منابع اطلاعاتی بی‌شمار قرار دارد، با مفاهیم دیگری چون سواد کتاب‌خانه‌ای، سواد رایانه‌ای، سواد شبکه‌ای، سواد رسانه‌ای و سواد اطلاعاتی پیوند یافته است. زندگی در جامعهٔ اطلاعاتی به سواد اطلاعاتی، یعنی مجموعه‌ای از توانایی‌ها و مهارت‌ها برای جست و جو، ارزیابی، و استفادهٔ مؤثر از اطلاعات نیاز دارد (میرجلیلی، ۱۳۸۵).

با توجه به اینکه لازمهٔ استفادهٔ صحیح، مفید و به موقع از کتاب‌خانه‌ها و سایر منابع اطلاعاتی داشتن سواد اطلاعاتی از سوی کاربران است، بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان، میزان آشنایی ایشان با مهارت‌های یادگیری مستقل و مادام‌العمر، می‌تواند به پیشرفت و پویایی این جامعه و هم‌چنین رفع کمبودهای احتمالی آن بی‌انجامد.

یکی از نیازهای اساسی هر جامعه آموزش و پژوهش است که دانشگاه‌ها کانون آن و دانشجویان یکی از اعضای مهم این جامعه می‌باشند. لازمهٔ هر پژوهش استفادهٔ صحیح و منطقی از اطلاعات است. لازم است دانشجویان به عنوان یکی از وسیع‌ترین اقشار مصرف‌کنندهٔ اطلاعات، دارای توانایی در زمینه شناخت، کسب، ارزیابی، پردازش و ارائه اطلاعاتی، هم‌چنین مسائل قانونی مربوط به اطلاعات باشند. لازمهٔ چنین توانایی‌هایی داشتن سواد

در موقعیت‌های متفاوت را تشخیص دهد و به کار گیرد. او بر این باور است که: «برای یک جامعه تکنولوژیک پیشرفته، سواد، فعالیت است که به افراد اجازه می‌دهد از زبان برای بالا بردن تفکر و ایجاد سؤال به منظور مشارکت مؤثر در جامعه استفاده کنند» (بادن، ۲۰۰۷). الزامی که ساختار اجتماعی و فرهنگی جامعه، تعیین‌کننده آن است، بسیاری را به این باور رسانده که تعیین مرز دقیق بین مفاهیم با سواد و بی-سواد، امری ناممکن است؛ زیرا مرز مشخصی وجود ندارد که فرد با عبور از آن، از وادی بی-سواد به حریم امن سواد قدم گذارد. طیف معنایی سواد، از بی‌سواد مطلق، یعنی وضعیتی که فرد نمی‌تواند بخواند، بنویسد، آغاز می‌شود و در درجه‌های بعدی، به بی‌سواد عملکردی می‌رسد. در این مرحله فرد تا حدودی توانایی خواندن و نوشتن دارد، اما این توانایی، در حد برطرف کردن نیازهای روزمره-اش نیست. پس از این مرحله، طیف معنایی سواد، به باسواد محدود می‌رسد که در این سطح، فردی می‌تواند تا حد برطرف کردن نیازهایش بخواند، بنویسد. اما توانایی خواندن و نوشتن، پاسخگوی نیازهای معنوی وی نیست. باسواد، مرحله بعدی طیف معنایی سواد است. در این مرحله، فرد می‌تواند پاسخ نیازهای مادی و معنوی خویش باشد و توانایی درک آنچه را می‌خواند دارد. طیف معنایی سواد، پس از گذراندن این مرحله، به مرحله

اطلاعات می‌باشد که شخص را در انجام پژوهش و فرآیند تولید دانش نو از اطلاعات یاری می‌کند (خری، ۱۳۸۳).

طرح مسئله

ارتقای سطح سواد ملی، از اهداف فرهنگی تمام کشورهای جهان محسوب می‌شود. واژه سواد، مفهومی با وجوه بسیار است، وجوه متفاوت این مفهوم، متناسب با جامعه‌ای که این واژه در بافت آن در حال بررسی است، اهمیت می‌یابد. هیل ریچ^۱ عقیده دارد: «هرتعریفی که از مفهوم سواد اطلاعاتی ارائه می‌گردد، باید تمام درجات توسعه را مد نظر قرار دهد» و این مفهوم باید یک طیف معنایی در نظر گرفته شود که فرد بر اساس ضروریات اجتماعی و نیز ویژگی‌های تلاش فردی، می‌تواند به درجات متفاوت آن نائل آید (طباطبایی، ۱۳۷۸).

از نظر ریچ «سواد، قابلیت اثبات شده‌ای در مهارت‌های ارتباطی است که افراد را قادر می‌سازد با توان بالقوه‌ای، مطابق سن‌شان و به شکل مستقل، برای حرکت در جامعه به شیوه مناسب رفتار کنند» بادن با الهام از نظرات کمپ بل بیان می‌دارد که: «سواد، شامل یک-پارچه‌سازی شنیدن، صحبت کردن، خواندن، نوشتن و تفکر انتقادی است.» به عبارتی، شامل دانش فرهنگی است که سخنگو، نویسنده یا خواننده را قادر می‌سازد استفاده از زبان مناسب

¹ Hillerich

در زمان‌های متفاوت است (صیامیان و شهربابی، ۱۳۸۳).

اصطلاح سواد اطلاعاتی را اولین بار پل زورکوفسکی در سال ۱۹۷۴ باب کرد. از نظر زورکوفسکی افرادی که در زمینه کاربرد منابع اطلاعاتی در حضور تخصص کاری خود آموزش دیده‌اند، باسواد اطلاعاتی نامیده می‌شوند. آن‌ها تکنیک و مهارت‌های استفاده و کاربرد میزان گسترده از ابزارهای اطلاعاتی را، به خود منابع ابتدایی، در قالب راه‌حل‌های اطلاعاتی حل مسائل می‌دانند (بادن، ۲۰۰۰). تأثیر و میزان اهمیت سواد اطلاعاتی در فرآیند زندگی اجتماعی، بسته به سطح دانش عمومی، پیشرفت‌های دانش جهانی و نیازی است که جامعه پژوهشگران و محصلان احساس می‌کنند.

آنتونی کامپر می‌گوید: «سواد اطلاعاتی، سنگ زیربنای موفقیت در قرن بیست و یکم است» (بردستانی، ۱۳۸۳). انجمن کتاب‌داران آموزشی امریکا و انجمن ارتباطات فناوری آموزشی از سواد اطلاعاتی در حکم «سنگ سرطاق» یادگیری مادام‌العمر یاد می‌کنند. براین اساس، شاید بتوان گفت که باسواد، کسی است که یاد گرفته است چگونه یاد بگیرد و تحقیقات نشان می‌دهد افرادی که فنون تحقیق را فرا گرفته‌اند، یادگیرندگانی خلاق‌تر و مستقل‌ترند (حیدری، ۱۳۸۶).

شناختی می‌رسد. در این مرحله، فردی باسواد تلقی می‌شود که علاوه بر توانایی خواندن و نوشتن، به جست‌وجو و جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز خویش پردازد. کولثائو می‌گوید: «طیف معنایی سواد تا این مرحله الزامی است که جامعه اطلاعاتی بر ما تحمیل کرده است و فرد باسواد کسی است که بتواند اطلاعات را مکان‌یابی و در جهت حل مشکلات از آن‌ها استفاده کند». بورچینال هم عقیده دارد با رسیدن طیف معنایی سواد به این مرحله، مفهوم سواد به «سواد اطلاعاتی» تغییر می‌کند. اما چهار چوب معنایی آن در همان قالب مفهوم سواد شکل می‌گیرد. او از نخستین کسانی بود که در سال ۱۹۷۶، ضرورت طرح مفهوم سواد اطلاعاتی را مورد توجه قرار داد و تلاش کرد این مفهوم را معنی کند (طباطبایی، ۱۳۷۸).

در گذشته، مفهوم سواد اطلاعاتی با واژه‌های دیگری مثل سواد تابعی، معنی شده است. یونسکو در سال ۱۹۷۸، باسواد تابعی را چنین تعریف کرده است. باسواد تابعی، شخصی است که پس از کسب مهارت‌ها و معلومات اساسی، بتواند در همه فعالیت‌های اجتماعی، که مستلزم سواد است، به نحوی مؤثر شرکت جوید و با استفاده از توانایی‌های خواندن، نوشتن و حساب کردن، برای رشته خود و توسعه جامعه‌اش گام بردارد. به عبارت دقیق‌تر، سوادآموزی تابعی، خود تابعی از تغییرات محیطی و زمینه‌ای و فکری هر جامعه

مؤلفه‌های وابسته و تأثیرگذار بر سواد اطلاعاتی از دیدگاه وبر

از نظر وبر، عوامل زیر بر سواد اطلاعاتی تأثیرگذار است:

۱. یادگیری مادام‌العمر ۲. اقتصاد اطلاعات
۳. آموزش ۴. جامعه اطلاعاتی ۵. رقابت‌های جهانی ۶. اینترنت و فناوری اطلاعات ۷. مسائل حقوقی (منصوریان، ۱۳۸۶)

– طباطبایی (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان «بررسی مفهوم سواد اطلاعاتی» به این نتیجه دست یافت که ارتقاء سواد اطلاعاتی در گروه سنی کودکان بیش‌تر معنی پیدا کرده و ضرورت دارد هم‌چنین به نقش دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها در ارتقاء سواد اطلاعاتی و برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری که باید در این زمینه باشد اشاره کرده است.

– آزاد پیله رود (۱۳۸۵) در پژوهشی با عنوان «بررسی سواد اطلاعاتی اعضای هیأت علمی گروه‌های کتاب‌داری و نقش آن بر تولید اطلاعات علمی آنان در دانشگاه‌های آزاد و دولتی شهر تهران» به این نتیجه رسید که اکثر اعضای هیأت علمی نیاز به آموزش شیوه جستجو و اطلاع‌یابی در اینترنت را در خود احساس می‌کنند. اعضای هیأت علمی برای تولید مطلب علمی از زبان انگلیسی استفاده می‌کنند و بیش‌ترین تولیدات علمی آنان نیز انتشار مقاله در نشریات داخلی می‌باشد و در پایان نامه‌ها هم مهم‌ترین مشکل دسترسی به

اطلاعات را کافی نبودن منابع عنوان کرده‌اند و در آخر نشان دادند که جامعه مورد مطالعه دارای مهارت‌های سواد اطلاعاتی می‌باشند.

– مقدس‌زاده (۱۳۸۵) در پژوهشی با عنوان «بررسی سواد اطلاعاتی اعضای هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد» به این نتیجه دست یافت که میزان سواد اطلاعاتی ۸۵/۲ درصد از پاسخ‌دهندگان زیاد و خیلی زیاد می‌باشد. در عین حال ۵۲/۵ درصد نیاز به آموزش جهت کسب مهارت‌های سواد اطلاعاتی را زیاد و بسیار زیاد مطرح کردند در حالی که در متون منتشره این گونه آمده است که کتاب‌داری سهم به‌سزایی در شکل‌گیری و پژوهش سواد اطلاعاتی دارند.

– آندرتا (۲۰۰۷) در پژوهشی در انگلستان تحت عنوان «پدیده ترسیمی: چارچوبی مفهومی از آموزش سواد اطلاعاتی به بررسی آینده آموزش سواد اطلاعاتی و مدل‌های مرتبط با آن» به این نتیجه رسید که رابطه‌ای بین یادگیرنده و اطلاعات به وسیله سرفصل‌های موضوعات به وجود می‌آید و توانایی یادگیرنده را در وابسته یا مستقل بودن او از آموزش سواد اطلاعات منعکس می‌کند و یادگیری سواد اطلاعاتی به صورت مادام‌العمر، فرد را در چرخه‌ای از تجربیات و عمل قدرتمند می‌سازد.

– واندروال (۲۰۰۷) در پژوهشی با عنوان «طراحی برنامه آموزش سواد اطلاعاتی برای بچه‌های در سطح بالاتر از مبتدی در کتاب-

- بررسی تقدم و تأخر مؤلفه‌ها (یافتن اطلاعات، استفاده کردن اطلاعات و انگیزه) به تفکیک رشته بر سواد اطلاعاتی دانشجویان دوره کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

سؤالات ویژه پژوهش

- ۱- مؤلفه‌های اصلی سواد اطلاعاتی چیست؟
- ۲- آیا آموزش سواد اطلاعاتی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان تأثیر دارد؟
- ۳- تقدم و تأخر مؤلفه‌ها به تفکیک رشته بر سواد اطلاعاتی چگونه است؟

روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف کاربردی است و از نظر ماهیت و روش توصیفی از نوع علمی-مقایسه‌ای است. از آنجا که رابطه بین دو متغیر را بررسی می‌کنیم، تحقیق از نوع همبستگی نیز می‌باشد.

جامعه آماری

جامعه آماری در این پژوهش شامل ۶۸۸ نفر از دانشجویان کارشناسی ارشد رشته‌های علوم تربیتی، مشاوره و روان‌شناسی در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ دانشگاه آزاد اسلامی رودهن می‌باشند.

نمونه مورد پژوهش و روش نمونه‌گیری

نمونه مورد مطالعه در این پژوهش ۲۵۳ نفر از دانشجویان کارشناسی ارشد رشته‌های علوم تربیتی، مشاوره و روان‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن که از طریق نمونه‌گیری طبقه‌ای منظم انتخاب شده‌اند. برای انتخاب

خانه‌های عمومی» به این نتیجه رسید که بسیاری از مدارس به دلیل کافی نبودن منابع آموزش مهارت‌های اطلاعاتی خود را محدود کردند، همانند نبود معلمان و مراکز رسانه‌ای مجهز، در نتیجه کتابداران باید به طور غیررسمی مهارت‌های اطلاعاتی را آموزش دهند تا بتوانند از پیشرفت بچه‌ها پشتیبانی کنند مخصوصاً آن‌هایی که در سطح بالاتر از مبتدی هستند.

- جنویو (۲۰۰۶) در پژوهشی با عنوان «کتاب‌داران عمومی و آموزش سواد اطلاعاتی» به این نتیجه دست یافت که این مطالعه نشانگر فشارهایی بر کتاب‌داران عمومی بود که احساس می‌کردند آماده نقش آموزش نیستند و دوسوگرایی در نقش آموزش کتاب‌داران عمومی وجود دارد که توسط اختلاف بین درخواست سنگین روزانه یادگیرندگان و باورهایی در مورد نقش کتاب‌خانه عمومی ایجاد می‌شود.

اهداف پژوهش

- بررسی رابطه بین مؤلفه‌های سواد اطلاعاتی (یافتن اطلاعات، استفاده کردن اطلاعات و انگیزه) بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دوره کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن.

- بررسی رابطه آموزش سواد اطلاعاتی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان دوره کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن

شامل ۳۳ سؤال بود) با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS و آزمون آلفای کرونباخ $\alpha=0/792$ ، اعتبار پرسش‌نامه و مؤلفه‌های آن تعیین شد.

سؤال اول پژوهش: بین یافتن اطلاعات و پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد؟

برای بررسی رابطه بین یافتن اطلاعات و پیشرفت تحصیلی از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. با توجه به مقدار ضریب همبستگی پیرسون به دست آمده $0/007-$ با سطح معنی‌داری $0/456$ و مقایسه این سطح معنی‌داری با $0/05$ مشاهده می‌شود فرض صفر مبنی بر عدم وجود رابطه خطی بین یافتن و پیشرفت تحصیلی رد نمی‌شود و رابطه خطی بین آن‌ها وجود ندارد.

سؤال دوم پژوهش: بین استفاده کردن اطلاعات و پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد؟
برای بررسی رابطه بین استفاده کردن اطلاعات و پیشرفت تحصیلی از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد.

جدول ضریب همبستگی بین استفاده کردن

سواد اطلاعاتی و پیشرفت تحصیلی

۰/۰۵۵	ضریب همبستگی	استفاده کردن
۰/۱۹۰	سطح معنی‌دار	
۲۵۳	تعداد	

با توجه به مقدار ضریب همبستگی پیرسون به دست آمده $0/055$ با سطح معنی‌داری $0/190$ و مقایسه این سطح معنی‌داری با $0/05$ مشاهده می‌شود فرض صفر مبنی بر عدم وجود رابطه

نمونه، در بین روش‌های مختلف نمونه‌گیری، از روش نمونه‌گیری تصادفی - طبقه‌ای که روش مناسبی در این تحقیق است استفاده شد. بدین منظور ابتدا اندازه نمونه تعیین شده متناسب با جمعیت دانشجویان کارشناسی ارشد مشغول به تحصیل به هر دانشکده تخصیص داده شد و سپس برای تکمیل نمونه‌ها در روزهای مختلف هفته و هم‌چنین در ساعات مختلف آموزشی (در بین کلاس‌ها) به صورت تصادفی دانشجویان انتخاب و از آن‌ها خواسته شده تا پرسش‌نامه را تکمیل کنند.

روائی پرسش‌نامه

با اجرای آزمایشی بین ۳۰ نفر از دانشجویان، از نظرات اساتید محترم راهنما و مشاور به منظور تعدیل و بومی‌سازی جهت تعیین روایی پرسش‌نامه استفاده شد.

اعتبار پرسش‌نامه

از آنجایی که آلفای کرونباخ معمولاً شاخص کاملاً مناسبی برای سنجش قابلیت اعتماد (پایایی) ابزار اندازه‌گیری و هماهنگی درونی میان عناصر آن است و با توجه به اینکه برای سؤالات پاسخ درست و غلط وجود نداشت از ضریب آلفای کرونباخ برای تعیین پایایی پرسش‌نامه استفاده شد. برای محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ابتدا واریانس نمره‌های هر زیر مجموعه از سؤالات پرسش‌نامه و واریانس کل را محاسبه کردیم. در پیش آزمون این تحقیق (با استفاده از ۳۰ پرسش‌نامه که

خطی بین استفاده کردن و پیشرفت تحصیلی رد نمی‌شود و رابطه خطی بین آنها وجود ندارد.

جدول تحلیل واریانس مدل رگرسیونی

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آمار فشر	سطح معنی‌داری
منبع تغییرات رگرسیونی	۰/۲۶۷	۱	۰/۲۶۷	۰/۷۷۳	۰/۳۸۰
منابع تغییرات خطا	۸۶/۵۳۰	۲۵۱	۰/۳۴۷		
جمع کل	۸۶/۷۹۷	۲۵۲			

باتوجه به تعداد آماره f جدول تحلیل واریانس $F=۰/۷۳۳$ با درجه آزادی (۲۵۱ و ۱) با سطح معنی‌داری $۰/۳۸۰$ و مقایسه این سطح بر بی‌تأثیر بودن متغیر استفاده کردن بر پیشرفت تحصیلی رد نمی‌شود.

جدول ضرایب رگرسیون

سطح معنی‌داری	آماره آزمون t	ضرایب استاندارد شده	ضرایب استاندارد نشده رگرسیونی		مدل
		بتا	برآورد انحراف استاندارد	برآورد پارامترهای مدل	
۰/۰۰۰	۸۰/۵۱۰		۰/۲۲۷	۱۸/۳۱۰	عرض از مبدأ (مقدار ثابت)
۰/۳۸۰	۰/۸۷۹	۰/۰۵۵	۰/۰۷۸	۰/۰۶۸	استفاده کردن

داری $۰/۳۲۷$ و مقایسه این سطح معنی‌داری با $۰/۰۵$ مشاهده می‌شود فرض صفر مبنی بر عدم وجود رابطه خطی بین انگیزه و پیشرفت تحصیلی رد نمی‌شود و رابطه خطی بین آنها وجود ندارد.

نتیجه‌گیری

از تعداد ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش ۷۳ نفر، (۲۸/۹) درصد در دانشکده روانشناسی، ۱۸۰ نفر، (۷۱/۱) درصد در دانشکده علوم تربیتی و مشاوره مشغول به تحصیل می‌باشند.

باتوجه به ضرایب رگرسیونی به دست آمده از جدول بالا مشاهده می‌شود ضریب رگرسیونی استفاده کردن در سطح $۰/۰۵$ معنی‌دار نمی‌باشد ($sig>0/380$).

سؤال سوم پژوهش: بین انگیزه و پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد؟

برای بررسی رابطه بین انگیزه و پیشرفت تحصیلی از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد با توجه مقدار ضریب همبستگی پیرسون به دست آمده $۰/۲۸۰$ با سطح معنی‌

متوسط، (۱۸/۹۷) درصد آشنایی زیاد و (۵/۹۳) درصد خیلی زیاد با شیوه‌های مأخذنویسی آشنایی دارند.

در زمینه هدف جامعه مورد پژوهش در رابطه با استفاده از برگه‌دان از ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش (۳۳/۶۰) درصد خیلی کم، (۲۷/۶۷) درصد کم، (۱۹/۷۶) درصد به‌طور متوسط، (۱۳/۰۴) درصد زیاد و (۵/۹۳) درصد به میزان خیلی زیاد با جستجوی منابع از طریق برگه‌دان آشنایی دارند.

در زمینه آشنایی جامعه مورد پژوهش در رابطه با جستجوی منابع کتاب‌خانه از ۲۵۳ نفر از دانشجویان مورد پژوهش (۸/۳۰) درصد به میزان خیلی کم، (۱۶/۲۱) درصد به میزان کم، (۴۶/۶۴) درصد به میزان متوسط، (۲۳/۳۲) درصد به میزان زیاد و (۵/۵۳) به میزان خیلی زیاد با جستجوی کامپیوتری منابع کتاب‌خانه آشنایی دارند.

در زمینه آشنایی با سرویس امانت بین کتاب‌خانه‌ای از ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش (۱۸/۱۸) درصد خیلی کم، (۳۲/۸۱) درصد کم، (۳۰/۸۳) درصد به‌طور متوسط، (۱۳/۴۴) درصد به میزان زیاد، و (۴/۷۴) درصد به میزان خیلی زیاد آشنا با سرویس امانت بین کتاب‌خانه‌ای می‌باشند.

در زمینه آشنایی با منبع مرجع از ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش (۵/۹۳) درصد خیلی کم، (۱۷/۳۹) درصد کم، (۳۵/۵۷) درصد به‌طور متوسط، (۳۰/۸۳) درصد زیاد و (۱۰/۲۸)

در زمینه توزیع فراوانی رشته‌های تحصیلی از ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش ۷۳ نفر، (۲۸/۹) درصد در رشته روانشناسی، ۳۱ نفر، (۱۲/۳) درصد در رشته مشاوره و ۱۴۹ نفر، (۵۸/۹) درصد در رشته علوم تربیتی مشغول به تحصیل می‌باشند.

میانگین معدل دانشجویان مورد بررسی ۱۸/۵۱ با انحراف استاندارد ۰/۵۹ است که پایین‌ترین معدل ۱۷/۴۸ و بالاترین معدل ۱۹/۶۰ است.

در زمینه هدف جامعه مورد پژوهش از مراجعه به کتاب‌خانه دانشکده از ۲۵۳ نفر دانشجو ۱۰۴ نفر، (۳۷/۸) درصد به منظور انجام کار تحقیقی، ۸۵ نفر، (۳۰/۹) درصد به منظور انجام تکالیف درسی، ۴۴ نفر، (۱۶/۰) درصد به منظور کسب اطلاعات تخصصی و ۴۲ نفر، (۱۵/۳) درصد هم به منظور تهیه مقاله به کتاب‌خانه دانشکده مراجعه می‌کنند.

در زمینه مراجعه دانشجویان به کتاب‌خانه دانشکده از ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش (۲۰/۹۵) درصد خیلی کم، (۱۷/۷۹) درصد کم، (۴۰/۷۱) درصد به‌طور متوسط، (۱۶/۶۰) درصد به‌طور زیاد و (۳/۹۵) درصد خیلی زیاد به کتاب‌خانه مراجعه می‌کنند.

در زمینه آشنایی جامعه مورد پژوهش با شیوه‌های مأخذنویسی از ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش (۸/۷۰) درصد آشنایی خیلی کم، (۲۳/۳۲) درصد آشنایی کم، (۴۳/۰۸) آشنایی

در زمینه آشنایی با مجلات فارسی مرتبط با رشته از تعداد ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش (۴/۴۹) درصد خیلی کم، (۱۸/۵۸) درصد کم، (۳۲/۰۲) درصد به‌طور متوسط، (۳۳/۶۰) درصد زیاد و (۶/۳۲) به میزان خیلی زیاد با مجلات فارسی مرتبط با رشته‌شان آشنایی دارند.

در زمینه آشنایی با پایگاه‌های اطلاعاتی مرتبط با رشته از تعداد ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش، (۱۱/۰۷) درصد خیلی کم، (۱۷/۳۹) درصد کم، (۳۵/۹۷) درصد به‌طور متوسط، (۳۰/۰۴) درصد زیاد و (۵/۵۳) درصد به میزان خیلی زیاد با پایگاه‌های اطلاعاتی مرتبط با رشته‌شان آشنایی دارند.

در زمینه آشنایی با اصطلاح نامه‌های تخصصی از تعداد ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش (۱۷/۰۰) درصد خیلی کم، (۲۵/۳۰) درصد کم، (۳۹/۱۳) درصد به‌طور متوسط، (۱۱/۴۶) درصد زیاد و (۷/۱۱) درصد به میزان خیلی زیاد با اصطلاح نامه‌های تخصصی آشنایی دارند.

در زمینه آشنایی با کتاب‌خانه دانشکده از تعداد ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش (۱۷/۰۰) درصد خیلی کم، (۱۹/۷۶) درصد کم، (۴۸/۲۲) درصد به‌طور متوسط، (۷/۵۱) زیاد و (۷/۵۱) درصد به میزان خیلی زیاد با کتاب‌خانه دانشکده آشنایی دارند.

در زمینه آشنایی با کتاب‌خانه مرکزی دانشگاه از تعداد ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش، (۹/۰۹) درصد خیلی کم، (۲۰/۵۵)

درصد خیلی زیاد با منابع مرجع در رشته خودشان آشنایی دارند.

در زمینه آشنایی با مقاله نامه‌های موضوعی از ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش (۱۱/۴۶) درصد خیلی کم، (۲۲/۵۳) درصد کم، (۳۳/۲۰) درصد به‌طور متوسط، (۲۳/۳۲) درصد زیاد و (۹/۴۹) درصد به میزان خیلی زیاد با مقاله نامه‌های موضوعی مربوط به رشته خودشان آشنایی دارند.

در زمینه آشنایی با نقد و بررسی از ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش (۱۷/۰۰) درصد خیلی کم، (۳۲/۰۲) درصد کم، (۳۱/۶۲) درصد به‌طور متوسط، (۱۱/۸۶) درصد زیاد و (۷/۵۱) درصد به میزان خیلی زیاد با نقد و بررسی آشنایی دارند.

در زمینه آشنایی با نمایه نامه‌های موضوعی از تعداد ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش (۱۴/۲۳) درصد خیلی کم، (۲۶/۰۹) درصد کم، (۳۶/۳۶) درصد به‌طور متوسط، (۱۶/۲۱) درصد زیاد و (۷/۱۱) درصد به میزان خیلی زیاد با نمایه نامه‌های موضوعی مربوط به رشته‌شان آشنایی دارند.

در زمینه آشنایی با چکیده نامه‌های موضوعی از تعداد ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش (۱۱/۴۶) درصد خیلی کم، (۲۵/۶۹) درصد کم، (۳۹/۹۲) درصد به‌طور متوسط، (۱۶/۶۰) درصد زیاد و (۶/۳۲) درصد به میزان خیلی زیاد با چکیده نامه‌های موضوعی آشنایی دارند.

در زمینه آشنایی با شبکه جهانی اینترنت از تعداد ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش، (۴/۷۴) درصد خیلی کم، (۱۸/۵۸) درصد کم، (۴۳/۰۸) درصد به طور متوسط، (۲۰/۵۵) درصد زیاد و (۱۳/۰۴) درصد به میزان خیلی زیاد با شبکه جهانی اینترنت آشنایی دارند.

در زمینه آشنایی با پست الکترونیکی از تعداد ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش، (۲۱/۳۴) درصد خیلی کم، (۱۵/۰۲) درصد کم، (۳۰/۴۳) درصد به طور متوسط، (۲۱/۴۷) درصد زیاد و (۱۱/۴۶) درصد به میزان خیلی زیاد با پست الکترونیکی آشنایی دارند.

در زمینه امکانات ارائه شده از طرف دانشگاه به لحاظ دسترسی به کامپیوتر، از تعداد ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش، (۲۸/۴۶) درصد خیلی کم، (۱۸/۱۸) درصد کم، (۳۲/۰۲) درصد به طور متوسط، (۱۲/۶۵) درصد زیاد و (۸/۷۰) درصد خیلی زیاد را عنوان نمودند.

در زمینه جلسات توجیهی استفاده از کتابخانه و منابع اطلاعاتی از تعداد ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش، (۳۸/۷۴) درصد خیلی کم، (۲۱/۷۴) درصد کم، (۲۰/۹۵) درصد به طور متوسط، (۱۵/۰۲) درصد زیاد و (۳/۵۶) درصد خیلی زیاد را عنوان نمودند.

در زمینه آموزش‌های ارائه شده از سوی دانشگاه در خصوص استفاده از کتابخانه و منابع اطلاعاتی، از تعداد ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش، (۳۹/۹۲) درصد خیلی کم، (۲۳/۵۱) درصد کم، (۲۱/۷۴) درصد به طور

درصد کم، (۴۳/۰۸) درصد به طور متوسط، (۱۸/۵۸) درصد زیاد و (۸/۷۰) درصد خیلی زیاد با کتابخانه مرکزی دانشگاه آشنایی دارند.

در زمینه آشنایی با مجلات لاتین مرتبط با رشته از تعداد ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش، (۲۲/۵۳) درصد خیلی کم، (۳۰/۰۴) درصد کم، (۲۲/۵۳) درصد به طور متوسط، (۱۸/۸۳) درصد زیاد و (۱۱/۰۷) درصد خیلی زیاد با مجلات لاتین مرتبط با رشته‌شان آشنایی دارند.

در زمینه آشنایی با سیستم عامل dos از تعداد ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش، (۱۶/۶۰) درصد خیلی کم، (۲۶/۴۸) درصد کم، (۲۶/۰۹) درصد به طور متوسط، (۲۰/۱۶) درصد زیاد و (۱۰/۶۷) درصد خیلی زیاد با سیستم عامل dos آشنایی دارند.

در زمینه آشنایی با سیستم عامل windows از تعداد ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش، (۷/۵۱) درصد خیلی کم، (۲۴/۹۰) درصد کم، (۳۲/۸۰) درصد به طور متوسط، (۲۵/۶۹) درصد زیاد و (۹/۰۹) درصد خیلی زیاد با سیستم عامل windows آشنایی دارند.

در زمینه آشنایی با نرم‌افزارهای office از تعداد ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش، (۷/۱۱) درصد خیلی کم، (۲۷/۶۷) درصد کم، (۳۹/۱۳) درصد به طور متوسط، (۱۹/۷۶) درصد زیاد و (۶/۳۲) درصد به میزان خیلی زیاد با نرم‌افزارهای office آشنایی دارند.

مبنی بر عدم وجود رابطه خطی بین استفاده-کردن و پیشرفت تحصیلی رد نمی‌شود و رابطه خطی بین آن‌ها وجود ندارد که با نتایج پژوهش انجام شده توسط بردستانی (۱۳۸۴) مطابقت دارد.

سؤال سوم پژوهش: بین انگیزه و پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد؟
برای بررسی رابطه بین انگیزه و پیشرفت تحصیلی از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. با توجه به مقدار ضریب همبستگی پیرسون به دست آمده $0/028$ با سطح معنی-داری $0/327$ و مقایسه این سطح معنی‌داری با $0/05$ مشاهده می‌شود فرض صفر مبنی بر عدم وجود رابطه خطی بین انگیزه و پیشرفت تحصیلی رد نمی‌شود و رابطه خطی بین آن‌ها وجود ندارد که با نتیجه پژوهش انجام شده توسط فسپهلر (۲۰۰۳) مطابقت دارد.

محدودیت‌ها:

- از جمله مهم‌ترین محدودیت‌ها در این تحقیق، عدم آشنایی کامل گروه جامعه مورد پژوهش از موضوع سواد اطلاعاتی.

- بی انگیزه بودن دانشجویان در پاسخ به سؤالات.

- و همچنین کمبود منابع لازم در این زمینه می‌باشد.

پیشنهادها:

با توجه به گسترش روزافزون اطلاعات و ظهور فناوری‌های جدید اطلاعات، حرکت جامعه جهانی به سوی جامعه اطلاعاتی امری

متوسط، ($7/51$) درصد زیاد و ($6/32$) درصد خیلی زیاد را عنوان نمودند.

در زمینه تأکید و توصیه اساتید مبنی بر مراجعه به کتاب‌خانه و استفاده از منابع تخصصی، از تعداد ۲۵۳ نفر دانشجویان مورد پژوهش، ($12/65$) درصد خیلی کم، ($10/67$) درصد کم، ($33/99$) درصد به‌طور متوسط، ($27/67$) درصد زیاد و ($15/02$) درصد خیلی زیاد را عنوان نمودند.

سؤال اول پژوهش: بین یافتن اطلاعات و پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد؟

برای بررسی رابطه بین یافتن اطلاعات و پیشرفت تحصیلی از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. با توجه به مقدار ضریب همبستگی پیرسون به دست آمده $0/007$ - با سطح معنی‌داری $0/456$ و مقایسه این سطح معنی‌داری با $0/05$ مشاهده می‌شود فرض صفر مبنی بر عدم وجود رابطه خطی بین یافتن و پیشرفت تحصیلی رد نمی‌شود و رابطه خطی بین آن‌ها وجود ندارد. که با نتایج پژوهش‌های انجام شده توسط پری رخ (1377) و بختیار زاده (1381) مطابقت دارد.

سؤال دوم پژوهش: بین استفاده کردن اطلاعات و پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد؟

برای بررسی رابطه بین استفاده کردن اطلاعات و پیشرفت تحصیلی از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. با توجه به مقدار ضریب همبستگی پیرسون به دست آمده $0/055$ با سطح معنی‌داری $0/190$ و مقایسه این سطح معنی‌داری با $0/05$ مشاهده می‌شود فرض صفر

- تخصیص بودجه مشخص در حوزه معاونت پژوهشی دانشگاه برای امر آموزش استفاده کنندگان.

- با توجه به نتایج بدست آمده از این پژوهش پیشنهاد می‌شود در نظام آموزشی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی سیستم آموزشی به سوی آموزش همراه با ایجاد روحیه تحقیق و پژوهش، مبتنی بر مطالعات کتاب-خانه‌ای و منابع عظیم اطلاعاتی قدم بردارد.

- برای استفاده دانشجویان، کارگاه‌های آموزشی و روش تحقیق و آشنایی با ابزارهای تحقیق بر پا گردد تا دانشجویان به صورت علمی با مراحل و اجزای پژوهش و تحقیق آشنا شوند.

- تکرار پژوهش‌های مشابه با پژوهش حاضر برای سازمان‌های مختلف در مقاطع گوناگون و در سال‌های متفاوت و نیز به صورت دوره‌ای با توجه به سرعت پیشرفت‌ها و تحولات فناوری اطلاعات و ارتباطات این ضرورت را تشدید می‌کنند، و نیز با توجه به لزوم داده‌های دقیق و تحلیل مشخص از شرایط مشخص، یافته‌های حاصل از چنین پژوهش-هایی ماده اولیه لازم برای برنامه‌ریزی و طراحی دوره‌های آموزش سواد اطلاعاتی برای مراکز آموزشی و سازمان‌ها را فراهم می‌آورد.

بدیهی است. لذا تنها راه دسترسی دقیق و سریع، بازیابی و ذخیره منابع اطلاعاتی چاپی و الکترونیکی با توجه به فناوری‌های جدید، نیازمند کسب مهارت‌های ویژه‌ای است، که این مهارت‌ها با ارتقای سواد اطلاعاتی می‌تواند چاره‌ساز شود با توجه به نتایج پژوهش پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌گردد:

- برگزاری سمینارها و سخنرانی‌هایی در دانشگاه به منظور بالابردن سطح آگاهی در زمینه نوآوری و فناوری گوناگون منابع اطلاعاتی.

- برنامه‌ریزی برای آموزش‌های مداوم آشنایی با انواع منابع اطلاعاتی چاپی و الکترونیکی و نحوه استفاده از آن‌ها برای استفاده کنندگان.

- توجه و برنامه‌ریزی برای آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویان مقاطع مختلف به عنوان اساتید و محققان آینده به منظور استفاده بهینه از منابع اطلاعاتی جهت تولید دانش.

- توسعه مجموعه‌های چاپی و الکترونیکی کتاب‌خانه‌های دانشگاهی براساس اصول علمی مجموعه‌سازی از جمله مسئله مهم در انتخاب مواد در جهت تأمین منابع اطلاعاتی جامع و روزآمد که پاسخ‌گوی نیازهای اطلاعاتی باشد.

- تقویت نیروی انسانی متخصص کتاب-خانه‌ها و تربیت کتاب‌داران برای امر آموزش.

منابع:

<http://invisbleweblog.blogstop.com>

- Bawden, David.(2007). "Information and digital literacies, are view of concepts".

- تافلر، الوین، ۱۳۷۷، به سوی تمدن

جدید: سیاست در موج سوم، ترجمه محمدرضا جعفری، تهران، سیمرغ.

- طباطبایی، ناهید، بررسی مفهوم سواد

اطلاعاتی، پایان نامه کارشناسی ارشد تهران: دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.

- حری، عباس(۱۳۸۳)، ایران و جامعه

اطلاعاتی <http://www.Iranwsis.org>

- صیامیان، حسن و شهرابی، افسانه

(۱۳۸۳)، "ویژگی‌های باسواد اطلاعاتی در قرن بیست و یکم" در: آموزش استفاده‌کنندگان و توسعه سواد اطلاعاتی در کتاب‌خانه‌ها، مراکز اطلاع رسانی و موزه‌ها مشهد ۱ و ۲ (خرداد) ۱۳۸۳

- بردستانی، مریم، ۱۳۸۳، بررسی سواد

اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز، آموزش استفاده‌کنندگان و توسعه سواد اطلاعاتی در کتاب‌خانه‌ها و مراکز اطلاع رسانی (مجموعه مقاله). به کوشش رحمت ا... فتاحی. سازمان کتاب‌خانه‌ها، موزه‌ها و مراکز اسناد آستان قدس رضوی.

- منصوریان، یزدان، ۱۳۸۶، "مبانی سواد

اطلاعاتی ویژه دانشجویان و متخصصین علوم انسانی"، تهران پژوهش‌گاه اطلاعات و مدارک علمی ایران: